

VETERINÀRIA

Coneixent la feina de veterinari de zoològic al Safari Zoo Mallorca

El Col·legi celebra el seu patró a Mallorca, Menorca i les Pitiüses
El 28 de setembre es commemora el Dia Mundial de la Ràbia

Ronda de reunions per transmetre propostes i inquietuds del col·lectiu veterinari illenc

H^a de la Veterinària # perfil col·legial # assessoria # avepa # art al COVIB # els nostres centres # Cas Clínic

Jaime Reina

editorial

sumari

- Avepa: cursos i formació continuada 4
- Seguretat Alimentària: Els perills del DNP 5
- Portada: La feina del veterinarí de zoològic 6
- Perfil col·legial: Sofia Sánchez 10
- Actualitat: Reunions institucionals del COVIB 11
- Actualitat: Celebració del patró de la Veterinària 12
- Actualitat: Xerrades decret Zoonosis
Dia Mundial de la Ràbia 14
- Actualitat: Curs de cirurgia i fisioteràpia equina
Obituari 15
- Art al COVIB • Col·legi 16
- Cas clínic: Presentació • Actualitat 17
- Els nostres centres veterinaris:
Clínica Veterinària Faycan 18
- Hª de la veterinària:
Presència de la ràbia canina a Balears 20
- Assessoria Jurídica: Bufet Antonio Font 21
- Cas clínic: resolució 22
- Semilla: Programa de conservació i millora 23

Cercant el benestar

Les eleccions del passat 24 de maig suposaren l'entrada de nous dirigents a la majoria d'institucions il·lenques. Molts d'ells han establert el benestar animal com un dels seus principals objectius, com demostra l'agenda del pacte de govern autonòmic respecte a l'aprovació d'una nova normativa de benestar animal per substituir la Llei de Protecció dels Animals de l'Entorn Humà del 1992 i que ja presenta símptomes greus d'esgotament, tal i com hem manifestat des del COVIB en reiterades ocasions. El sector del proteccionisme animal ha aprofitat aquesta circumstància i s'està posicionant per ser l'únic interlocutor vàlid en aquest àmbit, també ajudat per les darreres sentències dictades per maltractament animal que han suposat l'ingrés a la presó de dues persones.

Des del COVIB compartim els objectius polítics dirigits a la salvaguarda del benestar animal i a avançar en una integració major dels animals dins la societat. De fet, la professió veterinària ha contribuït a aquest objectiu amb la tasca diària que realitzen els seus membres, tant en el sector dels animals de producció com en els de companyia. Ara bé, sempre establint línees d'actuació ben argumentades tècnicament, amb criteris objectius i que englobin la totalitat de factors i variables que estan implicats. I per aquest motiu, no podem compartir en absolut que els poders públics només considerin l'opinió de les entitats animalistes, les quals malgrat realitzar una feina destacable, en ocasions plantegen actuacions poc fonamentades tècnicament i, fins i tot, algunes no ajustades a la legalitat, habitualment relacionades amb l'esterilització d'animals com a eina per aconseguir minvar les elevades taxes d'abandonament d'animals de companyia a les nostres illes.

El començament d'una nova legislatura sempre genera expectatives i també incertesa: per una banda, els objectius anunciats en els programes electorals i per altra, la possibilitat real d'assolir-los. Precisament per ajudar a les institucions i per què coneguin l'opinió del COVIB, la Junta de Govern s'està reunint aquests darrers mesos amb els responsables polítics institucionals amb els objectius següents: oferir la col·laboració en l'àmbit de la protecció animal, posar a la seva disposició els coneixements tècnics independents i indicar les activitats que són exclusives de la professió veterinària, especialment totes aquelles derivades de les actuacions sanitàries i, en particular, les intervencions quirúrgiques (que inclouen les esterilitzacions).

L'assoliment del major benestar animal possible és una fita ineludible de la societat de les Illes Balears, dels seus representants polítics i especialment de tots els que estam implicats. Però les estratègies s'han de fonamentar en arguments tècnics, objectius i, sobre tot, han de complir la normativa vigent. Des del COVIB farem feina per què així sigui.

Edita: Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears (COVIB). **Direcció veterinària:** Francesc Solà. **Direcció periodística:** Joan Sans (Dirkom).

Consell editorial: Jesús Martínez, Lluís Riera, Jorge Cañellas, Manuel Ruiz, Tomeu Martí i Iván Plasencia. **Fotografia:** Jaime Reina.

Publicitat: COVIB (Cecilio Metelo, 14 2ªD - Tel: 971 71 30 49). **Impressió:** Gràfiques Planisi. **Dipòsit legal:** PM-495-2013

El Comité de Redacció recorda als col·laboradors de la revista que poden utilitzar tant el català com el castellà en l'elaboració dels seus articles. Veterinària no es fa responsable ni s'identifica amb les opinions que els seus col·laboradors expressen a través dels treballs publicats. Reservats tots els drets. Prohibida la reproducció total o parcial de qualsevol informació gràfica o escrita per qualsevol mitjà sense el permís escrit del Col·legi Oficial de Veterinaris de les Illes Balears.

La Formació Continuada de dermatologia arriba a Mallorca

Araceli Calvo imparteix a Menorca el curs de maneig de ferides

El passat 19 de setembre va tenir lloc a l'hotel Capri de Maó la jornada d'AVEPA sobre maneig de ferides, organitzada per la vocalia balear de l'Associació. El curs abordà els principis per al maneig de ferides en petits animals, els productes per a la seva cura, es detingué en el maneig de ferides específiques i finalitzà amb el maneig quirúrgic de ferides. Araceli Calvo, llicenciada en Veterinària per la UAB, responsable del servei d'Hospitalització i UCI d'Ars Veterinària, membre d'AVEPA de veterinary Wound Healing Association i des d'enguany Acreditada AVEPA en cirurgia de teixits blans, impartí el curs.

Cinquantè Congrés Nacional d'AVEPA a Barcelona: quatre congressos en un

L'Associació Espanyola de Veterinaris celebrà enguany el seu 50è Congrés Nacional. Ho va fer a Barcelona entre el 15 i el 17 d'octubre i, a més, hi inclogué dos dels majors congressos internacionals, com són la FECAVA i la FIAVAC.

En els darrers anys, el SEVC (Southern European Veterinarian Conference) ha consolidat la seva reputació com una excel·lent oportunitat d'educació contínua per als veterinaris de tot el món. Els esforços es canalitzen en un programa científic d'especialistes amb més de 80 hores de classes que cobreixen tots els aspectes de l'atenció veterinària d'animals de companyia.

A més, el programa de conferències SEVC inclogué un programa especial de dos dies, el Programa Internacional d'ATV per abordar qüestions pràctiques d'infermeria i un programa de dos dies i mig de gestió de la clínica.

El Valparaíso Palace, a Palma, va acollir el 26 de setembre la sessió de formació continuada sobre dermatologia d'AVEPA. En aquest cas, la ponent va ser la doctora en Veterinària Laura Navarro, professora associada en el departament de Patologia Animal i col·laboradora del Servei de Dermatologia de l'Hospital Veterinari de la Universitat de Saragossa i membre acredi-

tat del GEDA, la qual proporcionà una actualització de tres patologies tan distintes com la pododermatitis, les reaccions adverses cutànies als medicaments i l'alopecà no pruriginosa i no endocrina. Es féu des d'un enfocament molt pràctic, amb l'objectiu de brindar al clínic les eines més senzilles i pragmàtiques per abordar aquestes malalties de la forma més senzilla.

La Interpol lanza una alerta mundial sobre los peligros del consumo de un adelgazante ilegal potencialmente mortal

El DNP es una sustancia no permitida para consumo humano que se vende a través de Internet para personas que realizan dietas adelgazantes; Algunos culturistas lo consumen, asociado a esteroides, para esculpir cuerpos musculados con cero grasas

Una alerta mundial emitida por la Interpol a finales de abril advierte de los peligros del consumo del producto químico 2,4-dinitrofenol (DNP). Se trata de una sustancia no permitida para consumo humano que se vende a través de Internet para personas que realizan dietas adelgazantes y para culturistas. Algunos de estos lo consumen, asociado a esteroides, para esculpir cuerpos musculados con cero grasas. Incluso es consumido por personas, en especial jóvenes, afectadas por trastornos alimentarios como anorexia y bulimia.

Los portales de internet donde se vende se refieren a dicha sustancia como un “quemagrasas”, indicando que su consumo es adecuado. Incluso en algunos se advierte sobre los riesgos que conlleva aunque lógicamente los

minimizan si se hace “un uso apropiado”. No obstante la mayoría no mencionan el contenido de DNP y ni siquiera indican su presencia en la etiqueta del producto. Suele venderse por empresas que supuestamente se hacen pasar por Laboratorios farmacéuticos y se comercializa utilizando diferentes nombres. Su presentación es en polvo amarillo o cristales, en cápsulas y en crema.

El efecto adverso más común asociado al uso del DNP es la erupción. Otros efectos tóxicos incluyen confusión, agitación, coma, convulsión, hipertermia, taquicardia, sudoración y colapso cardiovascular. La hipertermia puede ser grave y potencialmente mortal. De hecho la alerta de Interpol se ha lanzado después de que se haya conocido el último caso de muerte, atribuida al consumo de esta

sustancia, de una joven británica de 23 años que padecía bulimia y lo tomaba para perder peso.

El DNP se ha venido utilizando como sustancia para la fabricación de explosivos y municiones, como herbicida, en la fabricación de tintes, conservantes de la madera y productos químicos fotográficos. Ya en la I Guerra Mundial se había observado que los trabajadores que fabricaban explosivos adelgazaban muy rápidamente. Sus propiedades adelgazantes hicieron que la sustancia se incluyera en cápsulas para adelgazar en los años 30 del siglo pasado. Sin embargo las muertes que originó llevaron a su prohibición 5 años después.

La Organización Mundial de la Salud (OMS) por su parte sugiere a las autoridades sanitarias a que desarrollen las siguientes acciones:

- Avisar a la población en general a través de páginas web, medios de comunicación y redes sociales, que los productos que contienen DNP no deben ser tomados, ingeridos o aplicados en el cuerpo debido a su toxicidad.
- Alertar al personal médico, a los centros de tratamiento de intoxicaciones y a los farmacéuticos sobre estos productos y requerir la notificación de los casos debidos a efectos adversos a las autoridades sanitarias competentes.

Una heterogènia 'família' exòtica a Sant Llorenç

El Safari Zoo Mallorca obre les seves portes a VETERINÀRIA per mostrar la feina que s'hi realitza des de fa 46 anys; hi habiten uns 500 exemplars de 64 espècies, controlades diàriament pels cuidadors i sota la supervisió veterinària de Joan Gili

6

Joan Gili avança pel passadís a l'aire lliure -entre les gàbies dels caputxins, que es troben en el moment de menjar i, segurament, per això hi donen voltes a tota velocitat de contents que estan- i unes altres, de barrots més gruixats, en les quals hi habiten dos exemplars de casuari, una preciosa i enorme au de ploma fosca, coll blau i vermell i espectacular casc. Adverteix el veterinari que es tracta d'uns dels animals més perillosos del zoològic pel seu especial i solitari caràcter i per la seva agressivitat, i ens alerta que no se'ns ocorri ficar la mà entre els ferros. N'hi ha un a cada gàbia. Joan Gili saluda a dos cuidadors: un se'n duu una font de

menjar -plàtans, pebres i lletuga- cap a la gàbia d'una família de lèmurs veterans i l'altra se dirigeix cap a una estada envoltada per un fossat d'aigua ple d'enormes carpes que hi netegen el fons i les parets. L'aigua serveix perquè les dues desenes de micos que habiten a l'esplanada, a l'aire lliure, no entrin en contacte amb els visitants que passegen per allà immortalitzant-ho tot amb les càmeres de fotos. Està tot ben pensat perquè als animals en captivitat no els hi falti de res i, sobretot, perquè els visitants tinguin totes les garanties de seguretat. Explica en Joan Gili que la tasca que desenvolupen els cuidadors és fonamental perquè són les perso-

nes que supervisen diàriament que les instal·lacions i els animals estiguin bé. Fa broma dient que ell no és més que el professional al qual acudeixen quan hi ha un problema, però precisament això és el que confereix a la seva feina una importància cabdal.

El Safari Zoo Mallorca començà la seva singladura fa 46 anys quan Herrmann Ruhe, un ciutadà alemany, llogà un espai aïllat de la costa de Sant Llorenç i el tancà per dur-hi tots aquells animals que el seu equip capturava a l'Àfrica per proveir posteriorment tant els seus zoològics com d'altres situats en altres països. El responsable actual del recinte, Miquel

EL veterinari supervisa els programes de reproducció i nutrició que duu a terme el Safari Zoo Mallorca des de fa anys, segons la legislació vigent

Brunet, explica que “era una mena de període d'adaptació o quarantena que passaven els animals en el seu trànsit cap a altres indrets. També era un centre de cria. Pel seu clima, Ruhe considerà l'Illa era el millor lloc possible entre el calor africà i les temperatures més altres que es registren a Alemanya, Holanda o França, destinacions habituals aleshores d'aquells animals”. Anys més tard, l'actual propietari, Siegfried Mentz, adquirí el zoològic i el traslladà a uns pocs metres d'allà, convertint-lo en una mena de recreació de la Sabana africana amb desenes d'espècies i centenars d'individus, que és el que és ara. Explica Joan Gili que “és un recinte ample dividit en dos nuclis zoològics: el safari i el zoo”. En el primer, pasturen en llibertat antílops, girafes, rinoceronts, hipopòtams, nyus o babuins, mentre que en el segon, romanen la resta d'espècies en les seves gàbies o els seus recintes tancats, per acollir les visites que s'hi acosten durant els 365 dies que està obert. El manescal puntualitza que “en el safari, els animals estan avesats a la presència humana. Gairebé tots han nascut en captivitat i estan socialitzats, sinó acostar-s'hi, encara que sigui en cotxe, seria una temeritat”. No obstant, adverteix que “alguns particulars, malgrat les advertències, obren les finestres dels vehicles, llencen aliments... i poden provocar alguna situació de tensió, especialment amb els babuins, que no van de bromes. La gent no fa cas i aquesta és la principal amenaça que ens podem trobar perquè, no ho oblidem, parlem d'animals salvatges”.

Miquel Brunet ens acompanya durant una estona per fer la visita del safari al volant d'un vehicle d'allà. El recorregut, de més de 4 quilòmetres, ens permet apropar-nos als diferents territoris en els que cohabituen les diferents espècies. Gairebé no hi ha tanques i, com a molt, trobem grans munts de roca, de troncs podrits o de terra que serveixen, explica Brunet, “perquè s'amaguin i tinguin la seva intimitat en cas d'entrar en conflictes amb altres individus o espècies”. L'any 2001, el cap de fibló que assolà la zona, destrossà uns 1.800 pins que hi havia al safari i des d'aleshores els responsables tracten de reforestar la zona amb altres espècies més útils per als animals. “Cada any sembram un centenar d'arbres, dels quals en sobreviuen un

80%; actualment resembren arbres ornamentals com lledoners, moreres i acàcies, que creixeran relativament ràpid i donaran més ombra”.

Joan Gili parla d'altres dos aspectes molt importants: la nutrició i la reproducció. Ell supervisa els programes que es duen a terme en el Safari Zoo Mallorca des de fa anys, sota la direcció del propi zoo segons la legislació vigent (Llei 31/2003 de conservació de la fauna silvestre en els parcs zoològics). En els dos casos s'han anat introduint una sèrie de canvis. Per una banda, quant a la nutrició, els enormes volums d'aliments als que ha de fer front el zoo cada any (més de 18.000 quilos de fruita, 4.166 de carn, 120 tones de ferratge, 60 tones de pinsos, més de 150 tones d'alfaus verd...)

per alimentar els animals, han passat a millorar-se des del punt de vista nutritiu i econòmic. Així, la producció vegetal ha passat de ser comprada al por major a ser encarregada a un pagès de la zona, que produeix allò que es demanda. "S'ha de tenir cura de la dieta que segueixen determinades espècies perquè els digestius són uns dels principals problemes que se'ns presenten", explica Joan Gili. Per exemple, una coneguda casa de pinsos de Mallorca fabrica mesclades de composts per als elefants, introduint-hi components vitamínics segons la demanda del zoològic en cada cas, depenent del que marquen els resultats de les anàlisis que s'efectuen semestralment als paquiderms.

Els animals del zoo se regeixen pels llibres de registres genealògics o *studbooks*, que són "l'eina de gestió científica més important per a les poblacions

de fauna silvestre *ex situ*", conta Miquel Brunet. L'*studbook* conté el número de registre de cada animal de l'espècie en captivitat, el seu sexe i data de naixement, la identitat (números de registre) dels seus ascendents, on va néixer i on (i quan) es va traslladar; informació de qui ho posseeix, així com el nom de la seva residència i el tipus d'identificadors (transponedors, tatuatges o marques). La secció d'actualització dels *studbooks* compila els naixements, captures, trasllats, defuncions i alliberaments, durant el període reportat. "El zoo controla les línies genètiques que té, ha d'extreure ADN i, de tant en quant, fa 'canvis de sang' (entra nous exemplars d'altres línies per mesclar-los i enriquir la raça)", assenyala Brunet. Demanat sobre la falta de llibertat real d'aquests animals, Brunet es mostra clar: "El futur de moltes espècies passa pels zoològics; es convertiran en reserves genètiques. Evitant l'endogàmia fem que els animals visquin més sans i durant més temps", assegura.

Gran mamífers

El vehicle s'atura al costat d'una paret de pedra baixa, de pam i mig, que envolta un gran espai en el qual s'hi troba Zulu, una mastodòntica femella de rinoceront nascuda en captivitat fa 28 anys a Anglaterra. Joan Gili se li acosta i li acarona la banya. Zulu, aparentment mansa, se deixa fer; se la veu avesada a la presència de gent. "Si

no hagués nascut en captivitat això seria pràcticament impossible", comenta Joan. "Fa uns mesos li tractàrem un abscess a la part posterior d'una de les potes del darrere i se n'ha recuperat perfectament", afegeix. Zulu viu sola després de la mort, fa uns anys de la seva parella. Ara té per davant una feina molt important: Miquel Brunet ens avança que el Safari Zoo té la intenció de que es converteixi en la carabina d'una jove parella de rino-

Foto cedida per Joan Gili

ceronts reproductors que projecten acollir en les seves instal·lacions. En aquest cas, la seva tasca esdevindria clau en el procés d'aparellament. "Ella ja no serveix com a reproductora, però encara durà a terme una tasca molt important", admet Brunet.

La visita segueix pel costat del safareig on descansen Petra y Otto, els dos hipopòtams més vells d'Europa ("i segurement del món", apunta Brunet), que superen els 45 anys d'edat i que superen totes les previsions d'esperança de vida de l'espècie. En els 10 minuts que xerrem davant el safareig, Otto, submergit, només treu lleument el nas uns segons per respirar, mentre que Petra sí ens dedica un parell de somriures. Per al maneig d'aquests grans animals, Joan Gili es recolza en la feina de veterinaris francesos (la majoria), que es desplacen puntualment a Mallorca a l'hora d'anestesiari o moure un o altre animal. La resta, confessa Joan, és ser-hi quan t'han de menester: una feina de supervisió.

Visitem el recinte on pasturen les girafes de tres subespècies diferents. Mariano n'és el més alt i veterà, amb 40 anys, malgrat la inexistència d'un registre detallat en el seu cas. "Ja hi era quan jo vaig arribar fa més de 30 anys", confessa Brunet. L'any passat es produí la baixa

d'una quarta girafa, que es copejà el cap amb força dins el recinte en el qual dormien. "Els accidents se donen malgrat s'adoptin totes les mesures possibles per evitar-los", lamenta Joan.

El viatge rodat pel safari acaba en una altra zona en la qual s'ajunten una àrea d'esbarjo infantil, un bar restaurant i la zona del zoològic, amb gàbies que allotgen desenes d'espècies com lemurs, felins, primats, rèptils... i altres espais per a exhibició d'animals. Un d'ells, de nova creació, és la zona d'entreteniment dels elefants, que indubtablement és l'espècie que requereix d'una major dedicació i seguiment. Els elefants, que porten dos anys en el zoo, són el gran desafiament del manescal. Ell realitza el seu seguiment nutricional i, sobretot, aplica unes taules d'exercicis perquè es mantinguin en bones condicions psicològiques. "Aquests grans paquiderms en captivitat han de menester unes rutines diàries perquè tenen un caràcter un poc especial. Els obligam a fer uns exercicis determinats per poder veure com tenen les potes, que és la zona del seu cos més fràgil i on es poden provocar lesions a causa del seu pes i de la seva manera de caminar. Actualment curam i netejam una ferida que té un d'ells i que seria impossible de fer sense aquestes rutines", narra Joan mentre aplica una xeringa amb iode dins la peül·la, sobre la ferida, després de netejar-la amb aigua i un gran raspall. Els cuidadors s'encarreguen de practicar les rutines, cada dia, i quan hi ha qualche circumstància estranya, truquen el veterinari. Aquesta heterogènia família es troba en bones mans.

Col·laboracions amb altres col·legiats

Joan Gili no és l'únic veterinari que treballa per al Safari Zoo Mallorca. El col·legiat **Andreu Oliver**, que forma part del grup d'investigació COPAR de la Facultat de Veterinària de Lugo, realitza un estudi de control parasitològic. Per un costat, cerca conèixer l'estat parasitològic dels animals, i per altra, inclourà un estudi sobre l'ús de fongs nematofags com a sistema de desparasitació sense aplicació de medicaments. Comenta Andreu que "aquests fongs tenen la capacitat de matar als paràsits abans de que puguin tancar el cicle i, per tant, s'aconsegueixen reduir les cargues parasitàries emprant els fongs com a additiu dels pinsos, sense implicar un cost econòmic important, ni pel cost dels fongs, ni per augment de feina dels treballadors, ja que amb l'alimentació diària es pot administrar de forma més que eficient". També ha entrat en escena l'etòleg **Gorka Nogales**, que es posà en contacte amb el Safari Zoo amb motiu del curs de benestar que impartí. S'ha obert un diàleg per conèixer quines col·laboracions se poden establir: Joan Gili veu amb molts bons ulls aquesta possible contribució. Gorka, després de passar un matí a sa Coma, explica que "l'etòleg revisaria l'adaptació dels animals al seu hàbitat i elaboraria protocols d'actuació per als nous nats; a més variaria el maneig, l'ambient i/o els hàbits alimentaris en funció d'obtenir el major benestar possible per a cada espècie".

Com es controla el comerç d'aquestes espècies?

Explica Miquel Brunet que la CITES (Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres) és un acord internacional concertat entre els governs que sotmet el comerç internacional d'espècimens de determinades espècies a certs controls. Tota importació, exportació, reexportació o introducció d'espècies emparades per la Convenció s'ha d'autoritzar mitjançant un sistema de concessió de llicències. Cada part en la Convenció ha de designar una o més Autoritats Administratives que s'encarreguen d'administrar el sistema de concessió de llicències i una o més Autoritats Científiques per prestar assessorament sobre els efectes del comerç sobre la situació de les espècies. Les espècies emparades per la CITES estan incloses en tres apèndixs, segons el grau de protecció que es preï: En l'apèndix I s'inclouen totes les espècies en perill d'extinció.

Sofia Sánchez Oliveira

Un exemple de conciliació

Sofia Sánchez (Maó, 6 de desembre de 1978) treballa per compte pròpia com a veterinària clínica des de febrer de 2014. Primer ho va fer a domicili, durant dos anys, i posteriorment compaginant-ho amb una petita consulta que obrí a començaments d'enguany a Maó. La feina li va bé, no es queixa, però hagué de passar un fum per arribar a aquesta situació, ara còmoda. I tot perquè va voler ser mare, una decisió extraordinària, aquesta de donar la vida a altres, que, increïblement, li comportà més problemes que aquells propis del procés de gestació i part. Sofia tingué dificultats per poder compatibilitzar la vida professional amb la vida personal (o familiar): en acabar la baixa va veure reduïda la seva jornada laboral i, més endavant, acabaren prescindint d'ella. Finalment, després d'un complicat (i incòmode) procés, no li quedà una altra sortida que la de muntar el negoci pel seu compte. Aquesta és, desgraciadament, una situació que es dona més sovint del que pensam en la nostra societat i sobre la qual encara hi falta conscienciació social i empresarial. En ple segle XXI encara manca camí per recórrer. I la nostra protagonista n'és un exemple.

Sofia Sánchez nasqué a Menorca, però la meitat de la seva família és madrilenya. Per això, no ho va tenir difícil a l'hora de triar lloc en el qual estudiar Veterinària, malgrat que la seva parella i actual marit, Biel, amb qui està d'ençà dels anys d'institut, es decidís per Barcelona per estudiar Farmàcia. S'agafaren aquella separació estoicament. Eren joves i podien amb tot. Sofia, que passava els estius amb la família a la localitat madrilenya d'Alpedrete, romangué els quatre primers anys a una residència d'estudiants, on també hi vivien dos dels seus germans, per passar el darrer any a un pis amb tres germans. "Va ser una època espectacular, la millors de la meua vida", recorda. En acabar la carrera, en el 2001, aconseguí feina a Madrid, on treballà durant un any en una clínica abans de fer el pont aeri i passar a formar part de l'equip d'Ars Veterinària, primer en pràctiques i després en plantilla. "Vaig tenir la gran sort de que m'agafessin i, a més, vaig poder ajuntar-me de nou amb en Biel a la mateixa

ciutat ja que havia aconseguit fer la residència a l'Hospital de Bellvitge després d'aprovar el FIR", explica. Sofia aprengué molt a ARS, un dels centres de referència en clínica de petits, i treballà moltíssim: "Feia torns de guàrdia i també feina de dia. Vaig compartir feina amb grandíssims col·legues i va ser un luxe professional". Aleshores, amb 29 anys, es plantejà la possibilitat de tornar a Menorca. Sofia se sentia plenament realitzada a Barcelona, però li dedicava gairebé tots els esforços a la feina, fet pel qual planejà fer un viratge en la seva vida, fer un canvi de rumb. Paral·lelament, Biel havia tornat a Menorca per treballar en la nova Farmàcia Hospitalària de l'Hospital (aleshores) Verge de Monte Toro, guanyant posteriorment la plaça a

çar a fer visites a domicili i després a obrir la consulta. "Hi ha un bon nombre de clients que agraeixen ser atesos en el domicili. Gent que per edat, ja sigui seva o del pacient, amb reduïda mobilitat, amb animals grans... tenen dificultats per moure's fins a la clínica, són potencials clients meus, i creu-me que no va malament", assegura la veterinària. Al marge, la manescal ha trobat la col·laboració d'altres col·legues ("uns quants", concreta) que li deixen fer petites intervencions en la seva clínica o li deixen el quiròfan. "Sempre hi ha gent disposada a col·laborar i jo vull agrair-li directament la seva predisposició a Antoni de Olives, que sempre m'ha donat una mà. Ell va ser el primer; després n'han vingut

Foto cedida per Sofia Sánchez

l'Hospital Mateu Orfila. A Menorca no tingué molta dificultat en trobar feina a una clínica, en la que encaixà molt bé i realitzà una feina més diferent a la de Barcelona, amb uns horaris més amples, un gran equip... fins que quedà embarassada. "Vaig tenir una gestació complicada, amb alguns problemes, però finalment tot anà bé. En reincorporar-me vaig notar com havia perdut vàlua a la clínica i vaig entra en una mena de declivi professional que s'accentuà quan decidírem tenir una altra criatura. Als 4 mesos vaig haver de deixar la feina i ja no tornà a ser el mateix", lamenta Sofia, que no vol entrar en més detalls.

Alícia i Amaia varen ser el resultat d'aquells embarassos difícils. "Veure-les ara riure ho compensa tot, la veritat", reconeix Sofia, que després de gaudir la maternitat d'Amaia durant uns mesos, decidí comen-

d'altres. Som empresaris i hem de vetllar pels nostres interessos, però també som col·legues", reivindica Sofia. Aquest sentir, precisament, la va empenyer a convertir-se en la vocal d'AVEPA a Menorca, tasca que desenvolupa des de fa uns anys.

Amant de la lectura, que ha hagut de deixar per falta de temps, i apassionada dels viatges "pels Estats Units i per Europa", reconeix que ha anat deixant un poc de banda aquestes dues afeccions "per altres coses altament plaents, com visitar Euro Disney amb les nines". "És impressionant veure les seves cares", apunta. Reconeix que li encanta veure sèries de televisió quan atura l'aldarull a casa, a darrera hora del dia, i tant li és seguir 'Juego de Tronos' com 'Big Bang Theory', a la que se declara enganxada. "Supòs que sempre he tingut una vena un poc *freak*", bromeja.

Coneixent les necessitats dels manescals

El COVIB es reuneix amb diversos responsables institucionals per transmetre les inquietuds i reivindicacions del col·lectiu i obrir la porta a col·laboracions

Les eleccions municipals i autonòmiques del passat 24 de maig varen modificar ostensiblement el mapa institucional a les Balears. Els resultats d'aquells comicis dugueren canvis de signe polític, o bé de persones, en el Govern Autonòmic, els Consells Insulars i un bon grapat d'ajuntaments, a les quatre illes. Per aquest motiu, la junta de govern del COVIB decidí programar un calendari de reunions i entrevistes amb els o les màximes responsables de les institucions, i així presentar-se i transmetre les inquietuds i reivindicacions del col·lectiu veterinari de les Illes.

Ramon Garcia, en alternança amb altres membres de la junta, han anat visitant el conseller d'Agricultura, Medi Ambient i Pesca, Vicenç Vidal; la presidenta del Consell de Menorca, Maite Salord (foto 1); el president del Consell d'Eivissa, Vicente Torres (foto 2), (i els respectius responsables de les àrees de Medi Ambient, Sanitat o Agricultura); els batles de Palma, José Hila; Calvià, Alfonso Rodríguez; la batlessa de Ciutadella, Joana Gomila, la directora general de Salut Pública i Participació del Govern, Maria José Ramos (en dues ocasions); la regidora de Benestar Animal de l'Ajuntament de Palma, Neus Truyol, i la de Sanitat i Consum, Antònia Martín. A més, s'ha sol·licitat una reunió amb la consellera de Salut del Govern, Patricia Gómez, i se farà amb els responsables dels consistoris d'Inca, Manacor, Lluçmajor, Marratxí i Ciutadella, així com a la presidenta del Govern de les Illes Balears, Francina Armengol.

Avanços

Malgrat que han quedat molts assumptes pendents i d'altres per tractar, el COVIB s'ha mostrat satisfet pels contactes establerts fins ara. Entre altres coses, a Calvià s'acordà iniciar una col·laboració a tres bandes entre Ajuntament, centres veterinaris i COVIB per iniciar unes campanyes de conscienciació per a la identificació i esterilització de cans i moixos i fer front a la problemàtica del cens de les colònies

felines al carrer. Amb la presidenta del Consell de Menorca, s'abordaren les necessitats d'ordenar la normativa en el sector dels animals de companyia i clarificar el paper dels veterinaris d'explotació i de les feines de l'ADS, entre altres. A la reunió amb el president del Consell d'Eivissa es demanà la potenciació de les ADS d'Eivissa i dels veterinaris d'explotació, així com la millora del control i distribució del medicament veterinari. També

ra d'Agricultura i Medi Ambient, Vicenç Vidal, al qual se li traslladà la necessitat d'adaptar la normativa de clíniques veterinàries i se li sol·licità la possibilitat del reconeixement formal de la norma i del registre col·legial de centres sanitaris veterinaris. També es parlà de la possibilitat d'incloure altres espècies animals, especialment les exòtiques, dins l'obligatorietat de la identificació. El conseller demanà al Col·legi una proposta al respecte. Finalment, se li demanà el reconeixement de la figura del veterinari d'explotació i l'obligatorietat de que sigui el professional que desenvolupi la feina en el seu àmbit.

Per altra banda, amb la regidora Truyol es parlà de realitzar campanyes conjuntes dirigides a aconseguir una tinença responsable i crear les condicions adients per assolir l'objectiu de

es parlà d'incrementar la identificació animal a moixos i espècies exòtiques, així com de les bases d'un control efectiu dels moixos silvestres. Finalment, amb els diversos responsables municipals s'abordà un tema especialment sensible com és el de la importància d'enfortir el control de la seguretat alimentària en àmbits locals, mercats municipals i venda ambulants perquè aquesta tasca sigui realitzada per professionals veterinaris.

Una de les primeres entrevistes va ser amb el nou responsable de la carte-

sacrifici Zero a Son Reus en un futur. També es parlà de la problemàtica de les galeries i de la col·laboració per aconseguir el major benestar possible d'aquests animals.

DG de Salut Pública

En les dues entrevistes amb la directora general de Salut Pública es destacà el paper dels veterinaris en aquest àmbit i la necessitat de millorar el seu reconeixement i valoració social, tant en el sector públic com al privat

Els veterinaris de les quatre Illes celebren el seu patró en un ambient alegre i distès

El COVIB organitzà trobades amb els col·legiats a Mallorca, Menorca i les Pitiüses amb motiu de Sant Francesc d'Assís; Joan Carbonell i Joan Bosco Pons, col·legiats d'honor

12

El Valparaíso Palace, a Mallorca, el restaurant Ca Na Marga, a Menorca, i l'All Cafe Bistro, a Eivissa, foren els llocs elegits per dur a terme la celebració del patró de la Veterinària, els animals i els ecologistes. El COVIB convocà a totes i tots els seus col·legiats, que en bon número assistiren als actes programats pels dies 2, 3 i 10 d'octubre, respectivament. En tots els actes, Ramon Garcia pronuncià un breu discurs (per a alivi de l'auditori) en el que explicà els assumptes en els quals treballa en Col·legi i altres qüestions ja solucionades, fent especial esment a temes puntuals de cada Illa; A més, es varen lliurar les insígnies de plata i or-plata a aquells col·legiats i col·legiades recent col·legiats i

amb 25 anys. Els moments més emotius, no obstant, se visqueren amb ocasió del reconeixement de les trajectòries de Joan Carbonell, a Mallorca, i Joan Bosco Pons, a Menorca, amb els seus nomenaments com a col·legiats honorífics de la Institució davant l'aplaudiment generalitzat dels seus col·legues.

Joan Carbonell Estelrich (Maria de la Salut, 1930) és llicenciat en Veterinària per la Universitat de Saragossa (1960) i ha desenvolupat la seva feina en clínica rural, especialment pel pla de Mallorca, realitzant algunes substitucions de veterinaris titulars a Inca i Manacor. És un gran coneixedor dels costums de la pagesia, que ha recollit en milers de fotografies y

Foto cedida per Joan Bosco

Foto cedida per Jordi Masip

comentaris mitjançant tota la seva vida professional. Joan Bosco Pons Marqués (Ciutadella, 1950) es llicencià, també, a Saragossa (1974) i és diplomat en Sanitat per l'Escola Nacional de Sanitat (1984), especialitzant-se en Clínica i Producció del bestiar boví. Ha desenvolupat la seva professió en l'àmbit balear, sent un autèntic referent a Menorca per la seva excel·lent feina al capdavant de diferents departaments i consells assessors.

Sorteig

Cal destacar dues anècdotes que es produïren a la celebració de Mallorca, ambdues durant el sorteig de regals que tradicionalment ofereixen els patrocinadors i col·laboradors del Col·legi. Una d'elles va ser la gran ovació que se li dedicà al mestre Pep Aguiló, que encara conserva intactes les seves ganes d'assistir als actes socials del COVIB (i no diguem als cursos) quan es llegí el seu nom per recollir un dels obsequis del sorteig. La segona escena va ser tot un clàssic de la celebració de Sant Francesc: el col·legiat Jesús Martínez guanyant el televisor, novament, davant la barreja de rialles i esbrincades dels assistents, que s'ho passaren d'allò més bé.

Positiva resposta dels col·legiats a les reunions sobre el Decret de Zoonosis i el Reglament de Clínicas

El Col·legi va dur a terme en els mesos de setembre i octubre una sèrie de reunions per explicar als col·legiats els detalls i resoldre els dubtes que poguessin plantejar-se sobre el Decret de Zoonosis i el Reglament de Clínicas. Les trobades es feren a Manacor, Inca, Calvià, Palma, Maó i Eivissa i tingueren una bona acollida per part dels col·legiats. Per una banda, s'exposaren totes les novetats que presenta el nou Decret 21/2015, de 17 d'abril, pel qual es regulen les mesures de control, prevenció i vigilància epidemiològica de la ràbia i altres zoo-

nosis en animals de companyia de les Illes Balears. Es féu una presentació dividida en tres parts per donar els punts de vista de l'Administració Pública i del Col·legi. Per altra part, s'explicà el procés que s'ha seguit per a l'elaboració i publicació del Reglament de Clínicas, se donaren a conèixer els seus objectius i es resolgueren els dubtes existents.

Respecte el Decret de Zoonosis, Ramon Garcia volgué destacar en les xerrades que la vacunació de cans a les Illes Balears continua sent obligatòria per a aquells animals majors de 3 mesos. Així

mateix, afegí que el Decret recomana la vacunació de moixos i fures, especialment en aquells casos en els quals els animals surten a l'exterior; i posà com a exemple els Estats Units, on el gran problema de la ràbia a humans ve per mor dels moixos. Igualment, recordà que l'aplicació, certificació i registre de la vacuna han de ser realitzades per un veterinari col·legiat o per un veterinari oficial; També comentà que el decret prohibeix les concentracions d'animals i, com a gran novetat, ha introduït l'examen de salut obligatori previ a la vacunació, entre altres punts.

14

La ràbia commemora el seu Dia Mundial convertida en amenaça real i amb l'exigència de no baixar la guàrdia

El COVIB insisteix en la necessitat de vacunar com a mesura bàsica de protecció de les persones

El 28 de setembre, com cada any, se celebrà el dia mundial de la ràbia, una malaltia àmpliament difosa per pràcticament tot el món que provoca unes 55.000 morts anuals, segons xifra l'OMS.

Malgrat que les Illes Balears siguin zona lliure de ràbia terrestre, es manté l'obligatorietat de la vacunació anual dels cans com a mesura de protecció davant el risc de la possible entrada d'animals infectats des de zones endèmiques, especialment el Nord d'Àfrica (tal i com succeí fa dos anys a Toledo). Per aquest motiu, el COVIB insisteix en la vacunació

en ser la mesura bàsica de protecció per a les persones, i recorda la recomanació d'ampliar-la al moixos i les fures tal i com estableix el nou decret de ràbia i zoonosis aprovat a la CAIB el passat abril.

En un dia així, el COLVET se'n va fer ressò de la importància que té la prevenció per evitar-la, llençant un anunci a la ciutadania. "El 95% de casos de ràbia en humans són deguts a la mossegada de cans o moixos" i "Les principals mesures per combatre-la són la vacunació i el control sanitari de cans i moixos" foren els seus missatges.

Espanya prohibirà les cirurgies per estètica en mascotes

El Consell de ministres ha autoritzat recentment la signatura del Conveni europeu sobre protecció d'animals de companyia del Consell d'Europa, pel qual es proposa limitar l'ús d'aquests en publicitat i espectacles i es prohibeix les operacions quirúrgiques sense fins curatius. D'acord amb els termes del Conveni, es prohibeixen les intervencions quirúrgiques l'objectiu de les quals sigui modificar l'aparença dels animals o aconseguir altres objectius no curatius. Així mateix, tota persona que tingui un animal és responsable de la seva salut i benestar, de manera que estipula que la cria, custòdia i comerç d'animals els han de realitzar persones amb els coneixements adequats.

Curs de Cirurgia de camp i Fisioteràpia equina

Els passats dies 1 i 2 d'octubre varen tenir lloc a Palma les dues sessions, teòrica i pràctica, del Curs de Cirurgia de camp i fisioteràpia equina organitzat pel COVIB, destinat a aquells manescals que desenvolupen la seva activitat amb èquids, i en el que s'abordaren algunes qüestions de gran interès per als assistents. Dues primeres espases de l'especialitat, Marta Prades Robles i Thais Ribera Townsend, en foren les ponents. Els assistents, prop d'una trentena, quedaren plenament satisfets amb el contingut del curs.

Ingressa en presó a Palma un condemnat per matar de fam al seu ca

Diario de Mallorca va publicar el dia 17 d'octubre la resolució d'una jutgessa de Palma que ha enviat a la presó un home per maltractament animal. Segons explica la informació, la magistrada del Jutjat Penal número 8 de Palma ha acordat que un condemnat a un any de presó ingressi a la presó per complir la pena imposada per deixar morir de fam el seu gos a l'abril de 2013 en un domicili de la ciutat. L'home, veí de Palma, tenia el ca en un deplorable estat, completament abandonat, desnodrit, deshidratat i

malalt. Els agents el van rescatar i el van traslladar en molt mal estat al centre de Son Reus. Als pocs dies, va morir malgrat l'atenció veterinària rebuda.

Per altra banda, també ha transcendit que l'autor de la mort del trotó Sorky das Pont compleix la seva condemna (vuit mesos) a la presó en una decisió judicial sense precedents a Espanya, en tractar-se del primer cas de maltractament animal que acaba d'aquesta manera. El cas, ocorregut per desembre de 2012 a l'Hipòdrom de Manacor, tingué gran repercussió.

VI torneig de pàdel solidari intercol·legial

El passats dies 3 i 4 d'octubre, les instal·lacions del centre esportiu Illes Wellnes Spa Marrtaxí, varen acollir la celebració del Sisè Torneig de Pàdel Solidari Intercol·legial que any a any ve convocant i organitzant l'Associació de Joves Advocats de les Illes Balears. Enguany, el torneig va comptar amb la participació d'un total de 52 inscrits

que conformaren un total de 26 parelles de joc en les categories de 2a masculina, 3a masculina, 4ª masculina, mixte i femenina. Pel Col·legi de Veterinaris hi varen prendre part tres col·legiats: Maria Teresa Mairata, que fou semifinalista en categoria femenina, i la parella composta per Juan Ignacio Serra i Carlos Artigas, que varen ser finalistes en 2º categoria.

Obituari

Joan Alorda Oliver. Va morir als 85 anys el passat 23 d'agost. Nascut a Inca el 13 d'agost de 1930, va ser veterinari titular a diversos municipis i romangué 23 anys a la Junta de Govern del Col·legi, durant els quals desenvolupà el càrrec de secretari i de vicepresident. També destacà per la seva vessant emprenedora i, sobretot, humana. Des d'aquí es vol mostrar tot l'afecte del col·lectiu a la seva família i amics, i agrair a Alorda la seva dedicació a la professió i la seva col·laboració amb l'entitat.

Joan Ferrà i Capllonch. El col·legiat d'honor del Col·legi, Joan Ferrà i Capllonch (Esporles, 2 de gener de 1947) morí el passat 5 de setembre als 68 anys. Malgrat no ser manescàl de formació, la seva feina de controlador pecuari a la Delegació Provincial del Ministeri d'Agricultura a Balears, en el seu coneixement del sector i dels seus professionals feren que el COVIB el nomenés col·legiat d'honor l'any 2006. Que al cel sia.

art al COVIB

La fotografia de JJ Marcó, en el COVIB

Alguns dels objectes quotidians que ha captat la retina del fotògraf Joan Josep Marcó s'han exposat aquests darrers mesos a l'entrada de les oficines del Col·legi, a Palma. Enginyer d'obra industrial, arquitecte tècnic, graduat superior en gestió de l'edificació, és professor doctor de vàries assignatures a la UIB, i també fotògraf. La fixació per la fotografia li ve, segons les seves pròpies paraules, "per les seves capacitats evidents de fixar en una imatge allò que necessàriament és efímer".

El 1987 aconseguí el Premi Ciutat de Palma i exposà en el Casal Solleric fotos en blanc i negre de petit format. També ha exposat en el Casal Solleric, la Fundació Pilar i Joan Miró o l'Edifici Sa Riera, entre altres.

col·legi

16

Altes:

1035 - Mariana Argüelles Señas

Des de l'1 de juliol de 2015

623 - Margalida Palmer Lladó

Des de l'1 de juliol de 2015

Recol·legiació

1036 - Tatiana Calviño Iglesias

Des de l'1 de juliol de 2015

1037 - Marcial Facundo Gil

Des de l'1 de juliol de 2015

1038 - Blanca Dolores Ribas

Des de l'1 de juliol de 2015

1039 - Carmen Pia Capllonch Juan

Des de l'1 de juliol de 2015

1040 - Marina Ibáñez Romero

Des de l'1 de juliol de 2015

1041 - Julia Sanmartí Fierro

Des de l'1 de juliol de 2015

1042 - Rafael Coll Carreras

Des de l'1 de juliol de 2015

1043 - Marta Cifre Ferriol

Des de l'1 d'agost de 2015

1044 - Zaira Velasco Fernández

Des de l'1 d'agost de 2015

1045 - Kyla Wilson Sanz

Des de l'1 d'agost de 2015

1046 - Eduardo A. López Burgos

Des de l'1 d'agost de 2015

1047 - Mª Teresa Mairata Torres

Des de l'1 d'agost de 2015

1048 - Lourdes Zamudio Villalón

Des de l'1 de setembre de 2015

1049 - Juan J. Villanueva Escriche

Des de l'1 de setembre de 2015

Baixes:

204 - Juan Bosco Pons Marqués

Des del 24 d'abril de 2015

1011 - Silvia Ortega Ribalta

Des del 14 de juny de 2015

927 - Ángeles R. Zavaleta Gordillo

Des de l'1 de juliol de 2015

993 - Raquel Arroyo Martín

Des del 24 de juliol de 2015

Altes Centres Veterinaris:

Clínica Veterinària Amics de Sóller

C/ Cetre, 44

07100 Sóller

Titulars: Francisca Martínez Alderson

Tomeu Galmés Santandreu

Centre Veterinari Part Forana (clínica)

Avda. Jaime III, 33 Baixos esq.

07320 Santa María del Camí

Titular: Ignacio Sorni Sáez

Ana Mª Nadal Llodrà

Clínica Veterinària Arxiduc

C/ Hiroshima, 46 Bajos

07004 Palma de Mallorca

Titular: Antonia Pujol Mora

Baixes:

Clínica Veterinària Pets and Friends

C/ Jesús, 8

07003 Palma de Mallorca

Titular: Luís Campins Oliver

Caso clínico presentado por Nouclinic

Amparo Ortúñez (1), (2), (3) · Marian González (1); Xisca Rosselló (1); Maite Verde (3)

(1) Clínica Veterinaria Nouclinic. Manacor.

(2) Vilazoo. Servicio Vetderma. Santa Margalida.

(3) Facultad de Veterinaria de la Universidad de Zaragoza.

Se presenta a la consulta una perra de 7 años de edad mestiza no esterilizada. El motivo de la consulta es la presencia de "costras" por todo el cuerpo. Había sido tratada con antibiótico (cefalexina a 22 mg/kg cada 12 horas) y tópicamente con baños con clorhexidina al 3% dos veces a la semana 3 semanas, sin respuesta e incluso había empeorado el cuadro. El animal estaba correctamente vacunado y tomaba periódicamente tanto antiparasitarios internos como antiparasitarios externos. El cuadro actual había empezado gradualmente unos dos meses antes. El propietario nos comentaba además que todas las primaveras solía tener problemas de piel, pero se resolvía con el

tratamiento que le solían dar (no se acuerda). No convivía con más animales y los propietarios no presentaban lesiones zoonóticas.

En la exploración dermatológica detectamos costras en el área facial (alrededor del hocico), costras y pústulas en la cara interna de ambos pabellones auriculares, costras por todo el dorso del animal y pústulas y costras por el abdomen (fotos). La exploración general es totalmente normal (ganglios, temperatura, estado corporal, mucosas, auscultación cardio-pulmonar). El prurito es leve. Realizamos una citología de una pústula pinchándola previamente con una aguja de 23 G (foto 1).

1. ¿Cómo definirías este patrón dermatológico?
2. ¿Qué células observas en la citología?
3. ¿En qué enfermedades puedes encontrar estas células en una citología?
4. ¿Cuál es el diagnóstico diferencial de este caso?
5. ¿Qué pruebas diagnósticas realizarías?

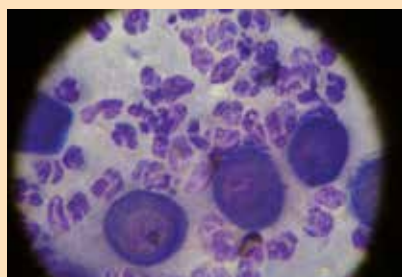

Foto 1

Fotos cedidas per Amparo Ortúñez

Resolució a la pàgina 22

17

El Col·legi acorda seguir cobrant el passaport èquid als veterinaris

La junta del Col·legi decidí per unanimitat en la seva reunió d'agost, cobrar directament al veterinari els imports dels passaports d'èquids després de la problemàtica generada d'uns anys ençà per una sèrie de pagaments pendents per part d'alguns particulars, fet que impedeix l'emissió del document oficial d'identificació per part del Col·legi i que ha donat lloc a que la Conselleria d'Agricultura hagi

sol·licitat al COVIB solucions. Davant una sèrie d'alternatives plantejades, el Col·legi decidí que se cobrarà directament al veterinari el microxip en el moment de la seva compra, com fins ara, així com la taxa d'emissió del passaport en el moment en el qual se lliuri la documentació corresponent en el COVIB. Se donarà un resguard al manescal que indicarà l'inici de la tramitació i posteriorment s'enviarà el passaport al titular junt a un document acreditatiu del pagament emès al client per part del COVIB.

Voleu que els vostres col·legues coneguin com i on feis feina? Si estau interessats en que la vostra clínica surti a la revista **VETERINÀRIA**, no heu de fer res més que posar-vos en contacte amb el Col·legi mitjançant la pàgina web www.covib.org

Clínica Veterinària Faycan

Faycan és el títol d'un conte popular canari (Faycán, Víctor Doreste, 1944) que explica la història d'un ca del carrer del mateix nom. D'aquí agafa el seu nom la Clínica Veterinària que fa uns anys varen obrir els manescals Juan Guerrero i Patricia Santana en el nucli urbà del Pont d'Inca, a Marratxí. I segurament ho faci a mode de vincle amb la terra en la que ella va néixer i, sobretot, en la que començà aquest projecte comú. Juan, mallorquí, se n'anà a Las Palmas a estudiar Veterinària. Allà conegué na Patricia, natural de l'arxipèlag. En acabar la carrera, a finals dels anys 90, treballaren en diverses clíniques i hospitals, cadascú pel seu compte, fins que decidiren, empesos per les circumstàncies, donar una volta a la seva vida. I quines eren aquestes circumstàncies? Patricia ens contesta: "El mercat laboral de la clínica de petits animals a Las Palmas estava saturat. Hi havia moltes

clíniques i molta feina... però també molts de llicenciats. Passava un poc el que ocorre ara per tot arreu a Espanya". Juan postil·la: "Imagina una illa amb la facultat nodrint de llicenciats cada any. Molts, com jo mateix, quedaven allà a treballar i així quedà el panorama".

Aquesta situació del mercat laboral va ser la principal raó per la qual el mallorquí i la canària decidiren canviar d'illa, aterrant a Mallorca amb una ferma decisió d'obrir una clínica. Ho feren en el concorregut carrer Cabana, la via principal d'aquella zona d'urbanitzacions. El motiu, en principi, va ser tan senzill com la proximitat de la residència dels pares de Juan, al qual s'hi afegiren altres arguments de pes com la tipologia de la zona (xalets amb terreny, perfectes per tenir animals), el seu creixement urbanístic i, després, més concretament, la localització d'un local espaiós, que era un antic gimnàs, amb tres entrades

Fitxa

Nom: Clínica Veterinària Faycan SLP.

Titulars de la clínica:

Patricia Santana i Juan Guerrero.

Adreça: Camí de La Cabana, 65. Local 3.

Marratxí. Telèfon: 971 608 749.

www.clinicafaycan.com

E-Mail: clinicafaycan@hotmail.com

Teniu obert des de: 15 de setembre de 1999.

Equip humà que conforma la clínica:

3 veterinaris, 2 auxiliars tècniques veterinàries i 1 perruquera.

Equip tècnic: Rx digital, ecografia, laboratori complet, quiròfan equipat amb autoclau, capnògraf, electrobisturí...

Especialitats: Medicina preventiva, dermatologia, cirurgia general, etologia...

Serveis: Tenda especialitzada, perruqueria cans i moixos.

("teníem clar que volíem tenir perruqueria i aleshores era obligatori que estàs separat de la zona clínica i que comptàs amb una entrada específica", aclareixen). Així, Patricia i Juan iniciaren la seva singladura, habilitant en principi la meitat del local de 160 metres quadrats que acabaven de llogar.

Enrajolaren, anaren comprant el mobiliari i l'equipament i muntaren la clínica amb recepció, una consulta, un quiròfan, la sala de rajos, la zona d'hospitalització i la perruqueria. Als 4 anys contractaren una auxiliar veterinària ("consideram que la seva presència i la seva feina són primordials", expliquen) i treballaren pràcticament de sol a sol per consolidar la seva empresa i, per tant, la seva feina. "Per la nostra particularitat, obríem moltes hores i, fins i tot, els dissabtes capvespre. Entre aquest fet -obrir els dissabtes horabaixa- i les urgències va haver una època en la qual gairebé no podíem desconnectar; Venien clients de molts de municipis perquè així s'estalviaven entrar a Palma i, supòs, perquè donàvem un bon servei", recorda Juan.

La feina portà a Faycan a obrir tot l'espai, incorporant una segona consulta, una tenda especialitzada i el laboratori, així com una segona auxiliar i un tercer veterinari. Es compraren més mobles i es modernitzaren molts dels aparells de la consulta. Aquesta segona reforma, de 2005, deixà la clínica en el seu estat actual. Explica Patricia que, quant a volum de feina, un 45% són consultes ordinàries, un 35% vacunacions i un 20% cirurgies, percentatges que, segons afegeix "no són exactes però sí aproximats". El que sí és exacte és la baixada de feina que es registrà en gairebé tot el col·lectiu, fa uns anys,

per mor de la crisi econòmica que dugué a molta gent a racionar les seves despeses, i que va ser coronada per la pujada de l'IVA del 8 al 21% en el serveis clínics veterinaris. "Allò va ser una ganivetada", diu Juan quan se li recorda la pujada impositiva, mentre que respecte a la baixada de la feina, el manescal troba que "es produí uns anys després de l'arribada de la crisi, en els anys 2010 i 2011, quan la gent notà la falta de d'activitat i doblers i, conseqüentment, se donà una baixada de confiança i els animals de companyia passaren a tenir una prioritat diferent en el domicili familiar".

Actualment, la Clínica Faycan ha recuperat el seu habitual volum de feina i aquesta estabilitat els hi permet comptar, de nou, amb un tercer veterinari de suport. Juan treballa més específicament camps com la traumatologia, la cirurgia de teixits blans o, d'ençà uns anys, els exòtics,

mentre que Patricia té especial interès en la dermatologia o l'etologia, i amb això intenten assumir tota la feina que els arriba, no derivant pràcticament cap cas.

A pocs metres de la clínica, en un descampat, ha proliferat una colònia de moixos silvestres que provoca que la conversa s'inclini cap a aquesta problemàtica, que titllen de "difícil" per la falta de voluntat real de les institucions per solucionar-ho. Sense anar més enfora, Faycan ha esterilitzat tres moixes d'aquesta colònia i l'Ajuntament de Marratxí tractà d'implacar-se l'any passat, però ho féu amb una quantitat insuficient per abordar el problema des de l'arrel. "Si no se coneix l'abast real d'allò que impliquen aquestes colònies descontrolades, no se farà res que sigui efectiu per gestionar-les", asseguren. És dimarts, són les 10 del matí i la sala d'espera està plena de gent. Toca dia de feina a Faycan. Com sempre.

Presencia de la rabia canina en Baleares. (Siglos XVIII – XX)

El pasado día 28 de septiembre, se celebró a nivel internacional el Día Mundial contra la Rabia, conmemoración que tiene lugar anualmente en esta fecha al corresponder con el aniversario del fallecimiento de Louis Pasteur, a quien debemos el desarrollo de la primera vacuna contra esta enfermedad. Esta celebración y el hecho de que mis hijos, apenas unos días antes y con motivo de mi aniversario me habían obsequiado con unos documentos del último tercio del siglo XVIII, relacionados con unos brotes de rabia en Baleares, despertaron en mí el interés de buscar entre la documentación almacenada en casa, los datos reunidos sobre los brotes de rabia en Mallorca, desde la antes mencionada fecha.

La verdad, es que la información sobre este tema, debidamente contrastada, ha sido muy escasa, pero sí la suficiente para saber cómo se combatía la enfermedad.

Los casos de rabia canina en la isla no eran corrientes, pero como las consecuencias para los mordidos eran siempre mortales, existía un gran temor a la enfermedad, por lo que ante la aparición de un perro sospechoso de rabia, se tomaban siempre medidas excepcionales para evitar la difusión de la enfermedad y sus consecuencias en la especie humana.

Los documentos, uno de noviembre de 1768, y el otro agosto de 1770, son Bandos dictados por el Gobernador y Capitán General del Reyno de Mallorca e Islas adyacentes, Antonio de Alós y de Rius, comunicando en el primero la presencia en el municipio de Esporles de un perro rabioso que había mordido a una muchacha de 17 años, así como a varios perros del lugar y advirtiéndolo a los propietarios de animales de esta especie, no solo de Palma, sino de cualquier parte de la Isla, que mantuvieran los animales atados por un período de 40 días y en caso de sospecha los mataran; en el segundo Bando, comunicaba la presencia de un

perro rabioso en libertad en la Ciudad de Palma, requiriendo igualmente en este caso la normativa antes mencionada y castigando en ambos casos el incumplimiento con una sanción de 20 libras.

Al desconocerse en aquellas fechas el origen de la enfermedad, solo se aplicaban medidas que evitaran su difusión y de las que son una muestra las disposiciones dictadas a finales del siglo XVIII y principios del XIX, cuyos rasgos principales, a continuación se transcriben.

En 1786, un edicto de la Real Junta de Sanidad, de 23 de noviembre, dictaba para toda España medidas “para evitar la transmisión de la rabia, controlar, proteger perros y gatos, estableciendo sanciones en caso de incumplimiento”. En la misma disposición se ordena “el sacrificio inmediato de cualquier perro hallado en la calle, sin propietario”

Otra disposición para combatir la rabia en los perros, se dicta a nivel nacional el 2 de febrero de 1815, y en ella se ordena a las justicias locales que “sacrifiquen todos los perros sueltos del término que no lleven bozal”.

Estas disposiciones mantuvieron el mismo tono, hasta que a finales del siglo XIX, las investigaciones de Louis Pasteur, condujeron al tratamiento vacunal de las personas afectadas por mordeduras de perros diagnosticados como sospechosos o enfermos de rabia, y más adelante a la vacunación preventiva de los animales posibles receptores y potencialmente transmisores de la enfermedad.

Ya en fechas posteriores a este importantísimo cambio, se pueden encontrar datos sobre casos de rabia canina en Mallorca, especialmente en un trabajo leído en el Colegio Médico-Farmacéutico de Palma de Mallorca el 20 de enero de 1901, “Estudio sobre la Rabia”, por el que fuera posteriormente primer presidente del Colegio de Veterinarios de Baleares, Antonio Bosch

Miralles, que menciona un caso ocurrido también en Esporles en octubre de 1900, en el que detalla con precisión académica, los síntomas que presentaba el animal afectado, así como las lesiones encontradas en posteriores casos sospechosos de rabia localizados en Bunyola, Binissalem y Palma.

La información sobre la rabia en Baleares ha sido muy escasa, pero sí suficiente para saber cómo se combatía la enfermedad

En otro trabajo del mismo Bosch Miralles, esta vez con motivo de su entrada en la Real Academia de Medicina de Palma (Zoopatías transmisibles al hombre más frecuentes en Mallorca, 1907), menciona también “Los repetidos casos observados en personas en esta isla, después de los ya enumerados en mi discurso inaugural” refiriéndose a los mencionados en el párrafo anterior, dato este del que se puede sobreentender una cierta continuidad de los casos de rabia en las Islas.

Finalmente y ya en la mitad del siglo XX, José Aguiló, el veterano clínico mallorquín, narra en la revista del Colegio (Marzo/2010) una experiencia vivida por él en Palma, con un perro que dio positivo a la rabia, pero que el dueño, a quien había mordido, se salvó gracias al tratamiento vacunal que se le aplicó durante los 40 días que estuvo internado.

¿Puede un veterinario poner chip y vacunar a un perro de raza potencialmente peligrosa con total normalidad o debería asegurarse de que tiene el resto de documentos en regla? ¿Qué responsabilidades posteriores se le pueden pedir a un veterinario que lo haga?

Podemos empezar la contestación a la pregunta formulada con la conclusión a la que llegamos: analizado el régimen jurídico al que quedan sometidos este tipo de animales no observamos ningún tipo de carga o exigencia para el veterinario en orden a comprobar, con carácter previo a realizar las funciones que le son inherentes, que el poseedor o titular de tales animales ha cumplido todos los requisitos legales o reglamentarios que le corresponden.

Esta conclusión la extraemos de la lectura de las normas reguladoras de esta materia. La norma de aplicación es la Ley 50/1999, de 23 de diciembre, de régimen jurídico de la tenencia de animales potencialmente peligrosos, entre los que se incluyen los de la especie canina que, por su carácter agresivo, tamaño o potencia de mandíbula, tengan capacidad de causar la muerte o lesiones a las personas o a otros animales y daños a las cosas.

Los mandatos esenciales de la norma son los siguientes: que la tenencia de cualquiera de estos animales requerirá la obtención de una licencia administrativa que será otorgada por el Ayuntamiento del municipio de residencia del solicitante quien deberá cumplir determinados requisitos; que las operaciones de compraventa, traspaso, donación o cualquier otra que suponga cambio de titular de animales potencialmente peligrosos precisarán la obtención previa de la licencia o la acreditación de la cartilla sanitaria actualizada, entre otros requisitos; la obligación de los propietarios, criadores o tenedores de los animales peligrosos a identificarlos y registrarlos en la forma y mediante el procedimiento que reglamentariamente se determine, acentuando la Ley la obligación de identificación en el caso de animales de la especie canina, al establecer esta exigencia como inexcusable y sin excepciones.

En orden a las responsabilidades la Ley considera responsables de las infracciones a quienes por acción u omisión hubieren

participado en la comisión de las mismas, al propietario o tenedor de los animales o, en su caso, al titular del establecimiento, local o medio de transporte en que se produzcan los hechos, y en este último supuesto, además, al encargado del transporte.

Como vemos, de la lectura de las cuestiones esenciales reguladas en la norma no apreciamos que se atribuya al veterinario la obligación de ejercer de policía, de fiscalizador del cumplimiento de los deberes del poseedor o titular. No establece el deber de realizar comprobación alguna con carácter previo a la identificación y vacunación del animal.

Es cierto que la intervención del veterinario será esencial para habilitar la posesión de un perro de raza peligrosa, ya que entre los requisitos es necesaria la identificación (obligatoriedad de identificar mediante la implantación de un microchip que se reitera en el Real Decreto 287/2002, de 22 de marzo, de desarrollo de la Ley 50/1999) así como el correcto orden sanitario veterinario (vacuna), pero no por ello, así lo entendemos, debe ser el veterinario quien deba erigirse en controlador del cumplimiento del resto de requisitos.

En definitiva, nada hay en las normas que nos hagan pensar que el veterinario debe realizar un análisis previo del cumplimiento de los diversos requisitos legal o reglamentariamente exigidos y que, de constarle que no se cumplen, deba negarse a llevar a cabo su función identificadora y clínica (microchip y vacuna).

Nos atrevemos a afirmar que esa identificación y correcta aplicación de las vacunas deberá realizarse en todo caso por la trascendental importancia positiva que ello tendrá en caso de un ataque de un perro peligroso a una persona o a otro animal. Es evidente, ante el hipotético caso de una agresión de un perro peligroso es fácil valorar cual sería la situación recomendable:

que el perro esté vacunado e identificado aunque no cumpla con otros requisitos.

Afianza más nuestra conclusión comparando la regulación legal de esta materia con la que efectúa el Decreto 21/2015, de 17 de abril, sobre las medidas de control, prevención y vigilancia epidemiológica de la rabia en animales en el ámbito de las Illes Balears. En efecto, a diferencia de la Ley 50/1999, el Decreto sí que exige (artículo 5) que previamente a la vacunación antirrábica, el veterinario compruebe la identificación e inscripción del animal en el RIACIB ya que no podrá vacunarse un animal sin identificación previa. En tal caso el veterinario apercibirá al propietario del animal, teniendo que identificarlo correctamente como requisito de carácter obligatorio y previo a la vacunación. Es decir, cuando a la norma le ha interesado el control del profesional veterinario lo ha indicado de forma expresa. En las normas de aplicación al caso que se nos somete a consideración tal indicación expresa (ni siquiera de forma tácita) no se produce.

Con la respuesta a la primera pregunta damos contestación a la segunda: si no existe obligación del veterinario de comprobar el cumplimiento de los requisitos legales, no creemos que pueda pedirse responsabilidad alguna al que vacuna e identifica un perro que tiene la especial circunstancia de ser considerado peligroso y está sometido a un concreto régimen normativo.

No obstante tal conclusión, nos permitimos recordar que todo veterinario debe actuar como un buen padre de familia, con sentido común y de forma sensata y prudente, por lo que si observa o percibe circunstancias que le produzcan alarma, sin duda recomendamos que advierta al propietario del perro peligroso que tiene unas obligaciones que debe cumplir y si así lo hace, prudencialmente que anote dicha advertencia en la fecha del cliente o incluso, llegado el caso de que la alarma se torne en temor, ponerlo en conocimiento de la autoridad administrativa responsable de este tipo de animales.

Este es nuestro parecer, que sometemos a cualquier otro mejor fundado en Derecho.

Respuestas

- 1 Patrón pústulo-costroso.
- 2 Se observan acantocitos. También detectamos neutrófilos no degenerados y no identificamos microorganismos.
- 3 Los acantocitos se pueden observar en enfermedades autoinmunes, pero también en infecciones bacterianas, en dermatofitosis y en otros desórdenes inmunomediados. Por lo que sólo por detectar acantocitos en una citología NO podemos diagnosticar una enfermedad autoinmune.
- 4 El diagnóstico diferencial en este caso sería:
 - Pénfigo foliáceo
 - Foliculitis bacteriana superficial
 - Dermatitis pustular superficial
 - Dermatitis pustular subcorneal estéril
 - Demodicosis
 - Lupus eritematoso
 - Micosis fungoide (linfoma epiteliotropo de células T)
 - Leishmaniasis

Realizaríamos un raspado profundo para descartar *Demodex* spp, el examen con la lámpara de Wood resultó ser negativo, el cultivo fúngico negativo a dermatofitosis. IFI de leishmania negativa. Bajo sedación general tomamos múltiples biopsias con punch de 8 mm. en las que incluimos varias pústulas. Los resultados de la histopatología fueron dermatitis y foliculitis pustular con neutrófilos, eosinófilos y acantocitos.

Con todos estos datos el diagnóstico fue el de PENFIGO FOLIÁCEO.

Discusión

Se utiliza el término de pénfigo para denominar a dermatosis vesículo-costrosas caracterizadas por la presencia de anticuerpos dirigidos contra proteínas situadas en la zona de la membrana del queratinocito.

Hay tres formas de pénfigo foliáceo: la espontánea, la inducida por drogas y la asociada a una enfermedad crónica. En este caso, lo más probable sería la última forma puesto que el animal tenía un historial de hipersensibilidad e infecciones bacterianas asociadas.

La causa más común de erupción papulo-pustular en el perro es la pioderma bacteriana. En este caso sospechamos de una enfermedad autoinmune por varias razones: la ausencia de respuesta al tratamiento antibiótico aunque hay que tener presente la cada vez más frecuentes piodermas multiresistentes, la localización de las lesiones que afectaban a la cara y a la cara interna de los pabellones auriculares y las citologías en la que se observaban muchas células acantolíticas que aunque pueden también aparecer en las infecciones bacterianas, es infrecuente, y por último en las citologías no se observaban bacterias y los neutrófilos no eran degenerados. Los casos iniciales de pénfigo foliáceo como era éste son muy similares a la pioderma bacteriana por lo que tenemos que sospechar que no estamos ante una pioderma si:

- A En las citologías observamos acantocitos (no común en pioderma)
- B La localización de las lesiones (pápulas y costras) afectan a las almohadillas, lecho ungueal, cara y cara interna

de las orejas. En las piodermas las lesiones suelen ser en el tronco.

- C Si observamos muchísimas pústulas y son de un tamaño grande, al mismo tiempo
- D Fallo en la respuesta al antibiótico.

La citología de una pústula intacta se realiza pinchando la pústula y aposicionando su contenido en un portaobjetos y tiñéndolo de manera habitual. Aunque en teoría no en tantas cantidad como la que se observa en el pénfigo. Los acantocitos son queratinocitos que han perdido su adhesión a causa del ataque de los autoanticuerpos contra las proteínas de adhesión desmosomales. Pero no son patognomónicas del pénfigo y se pueden encontrar en otras enfermedades como la pioderma bacteriana por la actividad acantolítica de las bacterias y, en muy raras ocasiones, en la dermatofitosis por *Trichophyton mentagrophytes* y en la dermatitis subcorneal estéril. En teoría hay menor número de acantocitos que en el pénfigo foliáceo. Normalmente en el pénfigo al ser una enfermedad pustulosa estéril el resto de las células son neutrófilos no degenerados al ser una enfermedad no séptica pero puede contaminarse de manera secundaria.

En este caso respondió favorablemente a una terapia inmunosupresora basada en monoterapia de prednisolona. Otras combinaciones posibles son prednisolona con azatioprina o cloranbucilo, tetraciclina-niacinamida, hay casos anecdóticos de respuesta a la CsA e incluso inmonoglobulinas intravenosas humanas.

Programa de conservació i millora (conservació in situ)

A les Illes Balears hi ha un important nombre de races autòctones que suposen una gran riquesa de diversitat genètica, situació afavorida per l'aïllament i la divisió geogràfica de l'arxipèlag. En l'actualitat estan catalogades un total de 15 races ramaderes, totes elles classificades en Perill d'Extinció. A més de 5 races canines i 11 agrupacions racials (poblacions fenotípicament diferents, però que encara no s'ha demostrat científicament la seva constitució com a raça). En total suposen 31 poblacions de considerable valor genètic.

Programes de conservació, millora i foment de races autòctones

El Reial Decret 2129/2008, de 26 de desembre, estableix el Programa nacional de conservació, millora i foment de les races ramaderes i exposa les actuacions específiques a desenvolupar i els continguts mínims dels programes. Segons la situació de la raça, en quant a grau de desenvolupament, cens, interès zootècnic i aptitud productiva, els programes de millora són de selecció i/o conservació.

Donat que actualment totes les races de les Balears es troben en perill d'extinció, els programes estan dirigits principalment a la conservació i no a la selecció. Els objectius i criteris establerts van tots dirigits a mantenir la diversitat i evitar la pèrdua de variabilitat genètica.

En general, s'estableixen diversos sistemes de conservació: in situ, (foment de la cria dels animals dins les explotacions); o ex situ (fora del seu hàbitat) amb les dues modalitats: ex situ in vivo (mantenint d'alguns animals de la raça a parcs, centres de cria, etc.) o ex situ in vitro (creant reserves de material genètic crio-conservat: bancs de germoplasma, embrions, ADN, etc.). Encara que la conservació in situ sol ser el sistema de primera elecció, es recomana instaurar a la vegada un sistema de conservació ex situ com a garantia.

Participació de SEMILLA

SEMILLA destina part dels seus recursos a donar suport al foment i la conservació i/o millora de les races autòctones i ha participat activament en la revisió prèvia de la situació de les races, en la posterior redacció d'alguns d'aquests programes i en el desenvolupament de les activitats ressenyades.

En anteriors articles de la revista del COVIB s'ha exposat un resum general del suport de SEMILLA en quant a races autòctones i d'algunes de les activitats relacionades, tals com la caracterització de la carn de bou mallorquí i el suport a la conservació ex situ - in vitro. Per continuar, aquest article pretén exposar les bases de desenvolupament dels programes de conservació i de millora in situ.

quí. En ells, l'objectiu principal de selecció de reproductors és mantenir la variabilitat existent i els criteris de conservació van dirigits a conservar la màxima quantitat de diversitat genètica ancestral amb el mínim increment de consanguinitat per generació, augmentant la mida real i efectiva de la població. Per aconseguir aquests objectius es tenen en compte els coeficients de coascendència en els aparellaments potencials i els índex de conservació genètica que aporta el propi reproductor. En el cas de l'Ovella Eivissenca també es contempla incorporar animals externs a la població, encara que fenotípicament no siguin del tot correctes, realitzant una anàlisi per comprovar l'assignació genètica de l'individu a la població. No obstant, algunes d'aquestes races tenen altres objectius paral·lels com són els casos de la millora reproductiva de l'Ase Balear; els estudis funcionals (neteja boscos) o la millora productiva (carn de bou) del Boví Mallorquí, la millora sanitària (resistència a l'scrapie) de l'Ovella Eivissenca o els canvis de produccions (aptitud cinegètica) de la Cabra Mallorquina, entre d'altres.

En altres races amb un cens una mica superior, els programes a més de la conservació de la màxima variabilitat genètica evitant la consanguinitat, tenen també com objectius l'estudi i revisió dels caràcters productius i la diferenciació de les seves produccions, per tal de mantenir l'interès dels productors per la raça (aptitud lletera i formatgera de l'Ovella Roja Mallorquina i Ovella Menorquina). Instaurant controls de rendiments per disposar en un futur d'índex de millora dels reproductors: Creixements diaris, pes al naixement, producció de llet, composició química de la llet o la carn, inici de la posta, produccions mitges, pes de l'ou, etc.

La millora dels caràcters mitjançant la selecció dels exemplars genèticament millors és una feina llarga, que suposa un esforç conjunt dels ramaders, dels tècnics i la pròpia administració, però que resulta gratificant per totes les parts i especialment per fomentar la conservació de la diversitat.

No obstant, per fomentar l'interès del ramader, s'han afegit uns objectius paral·lels per millorar genèticament els caràcters productius o funcionals que els criadors desitgen.

Com a exemples dels programes de les races que es troben en una situació extrema de perill d'extinció, es tenen els de l'Ovella Eivissenca, la Cabra Pitiüsa i Mallorquina, l'Ase Balear i el Boví Mallor-

Àgueda Pons Barro
Tècnic Responsable races autòctones
SEMILLA

Seguro de **Automóvil**

DESCUBRA NUESTRAS
**COBERTURAS
EXCLUSIVAS**
PENSADAS
PARA USTED
Y SU COCHE

60%*
Bonificación
en coches nuevos

PARA CUALQUIER MODALIDAD

www.amaseguros.com
902 30 30 10

A.M.A. PALMA DE MALLORCA

Barón de Pinopar, 10 Tel. 971 71 49 82 pmallorca@amaseguros.com

Síguenos en

[*] Promoción válida para presupuestos de nueva contratación, realizados entre el 30 de abril y el 31 de diciembre de 2015. No acumulable a otras ofertas. Consulte condiciones en su oficina provincial A.M.A.